

AYLLU YACHAYNINCHIKPA CHANINCHAKUSQAN RAKINAKUNAMANTA

Colaboradores:

Ayllu Yachayninchikpa Chaninchaquskan Rakinakunamanta.

©2020

Instituto Nacional de Defensa de la
Competencia y de la Protección de la Propiedad
Intelectual (Indecopi)

Calle de la Prosa 104 - San Borja, Lima, Perú
Teléfono: (51-1) 224 7800
E-mail: patenta@indecopi.gob.pe

Textos:
Luis Dávalos y Sofía Vargas

Asesoría en educación intercultural:
Maritza Nuñonca

Asesoría técnica y edición de textos:
Liliana Palomino y Sara Quinteros (Indecopi)

Diseño, diagramación e ilustraciones:
Luis Núñez

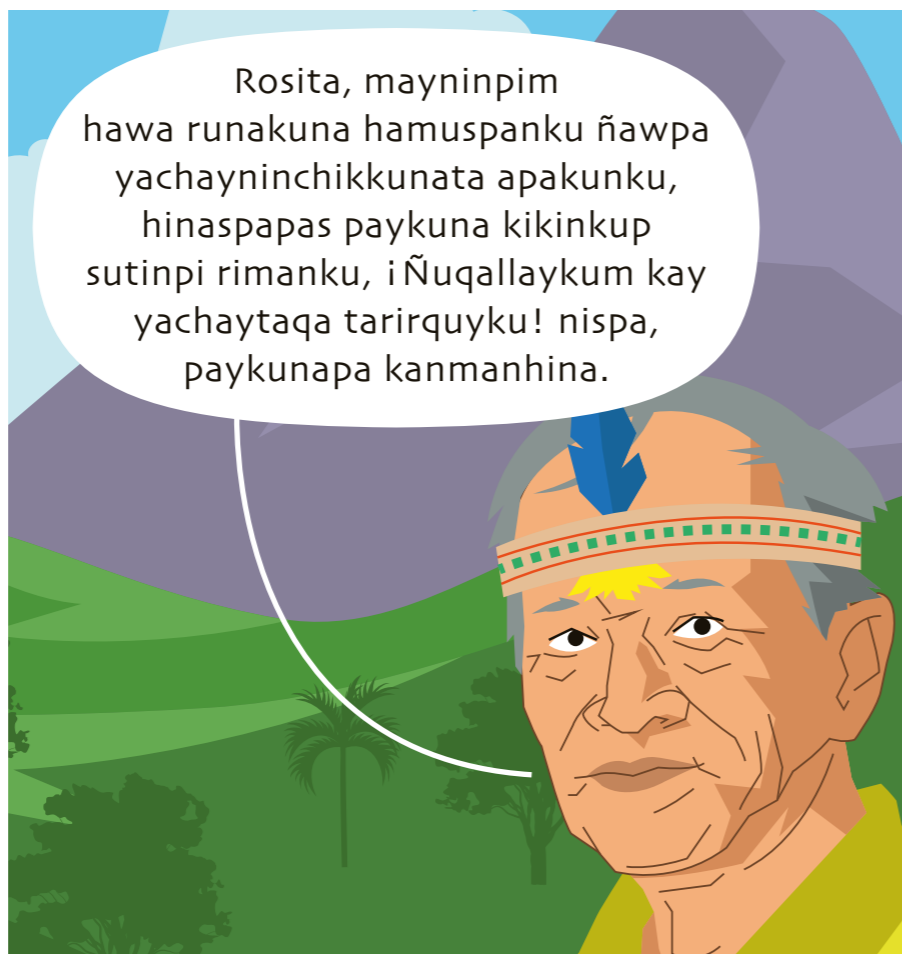
Con apoyo del Proyecto GEF ABS Nagoya

Síguenos: Indecopi Oficial

<http://www.indecopi.gob.pe>

¿IMATAQ CHAY PACHA MAMAPI KAWSAQKUNAMANTA AYLLU YACHAYKUNAR?

- ▶ Ayllu yachaykunaqa ñawpaq pachamantaraq tayta mamanchik, machu payakunap yachachiwasqanchik yachaykunaraqmi, chay yachaykunawanmi sapa punchaw kawsanchik.
- ▶ Pacha mamapi kawsaqkuna ñuqanchikhinam kanku, chaypim uywakunapas sach'akunapas, mallkikunatas, tukuy qurakinapas kachkanku.
- ▶ Ñawpaqmanataraqmi Pacha mamapi chay kawsaqkunawan kуска tiyaspam yachaykunata riqsirqanchik, chaytan kunanqa ayllu yachaykunawan riqsinchik, chay ukhupim yurakunataqa riqsinchik, wakinmi mikhunapaq, wakintaq hampinapaq, wakin tiñinapaq, imay rupaşakuna hampinapaqpas.
- ▶ Unay unay pachamantaraqmi chay yachaykunawan kawsayta yachanchik; chaymi kunanqa ayllu runapa; ichaqa wakin munaq runa msinchikpas riqsispaqa apakullanmantaqmi.
- ▶ Chaymi ayllu runakunapaqqa, kastilla simipi pueblos indígenas u originarios nisqapaqqa, derechonchikmi chay ayllu yachaykunamanta hark'akuypas amachakuypas.

Allinmi nisqayki
Valentín, ¿ichaqa
imaynatam
amachachikusun?

Kanmi kamachikuy
27811 Ley chay ukupim
chay ayllu yachaykuna
qawarinankupaq
amachanapaq ima
kachkan.

Chay leypim nichkan
imakunatam rurana hawa
runakuna yachayninchik
apanankupaq, apay munaqkunaqa
ñuqanchikwanraq rimanakunanku,
imatataq chay yachaykunawan
ruranqaku, chaytapas qawarinaraq,
chaytam chay Ley
kamachikamun.

AYLLU YACHAYKUNA APAKUNANKUPAQ IMAKUNATATAQ QAWARINA:

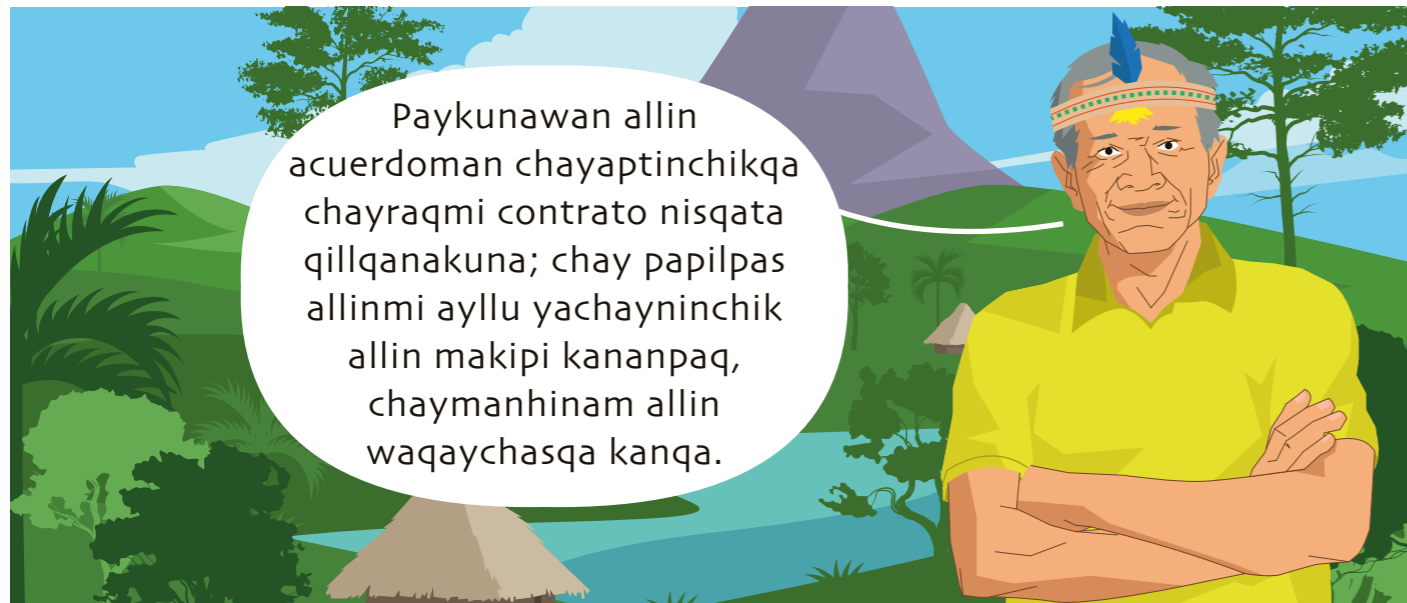
Yachay apanankupaqpas manapas
ñawpaqtaqa allintaraq imaynanpi
apanankupaq chay apay
munaqkunawan rimanakuna.

Ayllu yachayninchik apay
munaqkunaqa ñuqanchikwanmi
rimanakunanku allin takyasqa
kamachinakuymen chayanakama,
imaynatam apanqaku,
qhatunqaku, chaykunata.

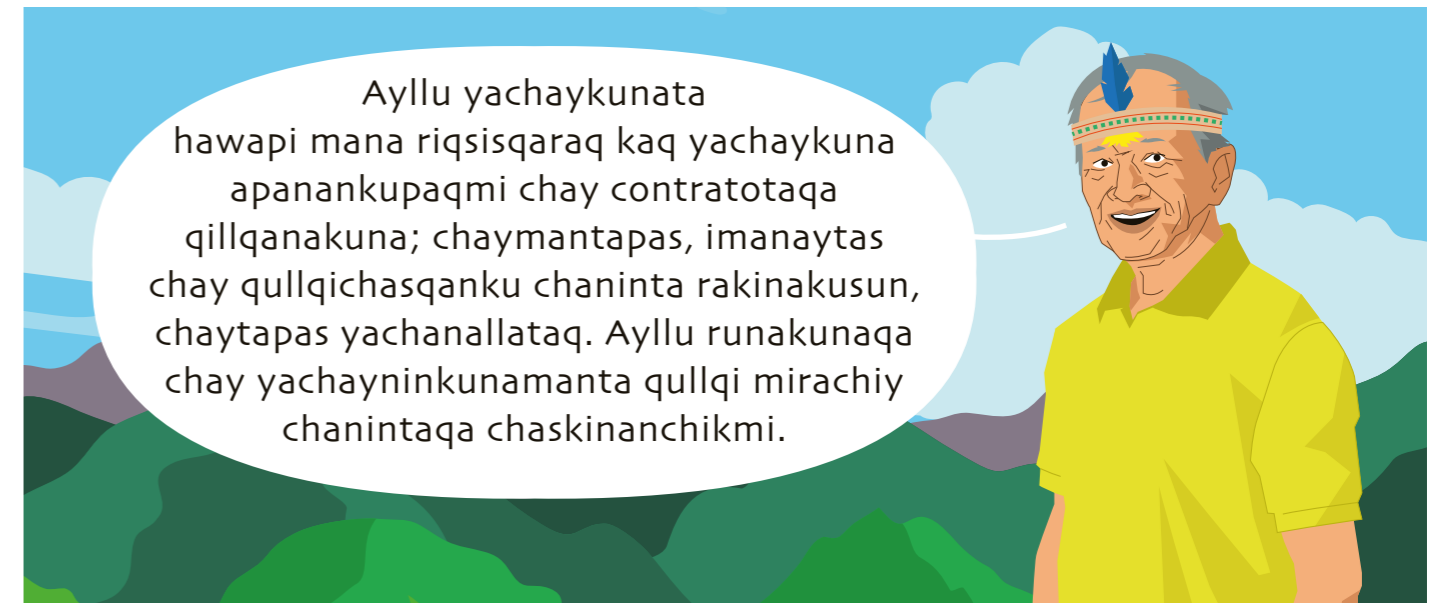

Ayllu yachayninchik qatuspanku
qullqichanqaku chayqa hayk'ataq
ñuqanchikman tupawasun,
chaytam ch'uyata qawarina.

Paykunawan allin
acuerdoman chayapinchikqa
chayraqmi contrato nisqata
qillqanakuna; chay papilpas
allinmi ayllu yachayninchik
allin makipi kananpaq,
chaymanhinam allin
waqaychasqa kanqa.

Ayllu yachaykunata
hawapi mana riqsisqaraq kaq yachaykuna
apanankupaqmi chay contratotaqa
qillqanakuna; chaymantapas, imanaytas
chay qullqichasqanku chaninta rakinakusun,
chaytapas yachanallataq. Ayllu runakunaqa
chay yachayninkunamanta qullqi mirachiy
chanintaqa chaskinanchikmi.

¿"Contrato"
nisqatarachu
rurana, Valentín.
Chayqa sasachus
kanman?!

Arí Juanita,
sasahinam qawarikun,
ichaqa; chaymi allinta
yachananchik; imapas
chay contratomanhinam
huntasqata rurakunan.

¿Imaynataq
ñuqanchikpas
chay chanin
qullqita
chaskikuchwan?

Arí Juanita,
sasahinam
qawarikun, ichaqa;
chaymi allinta
yachananchik;
imapas chay
contratomanhinam
huntasqata
rurakunan.

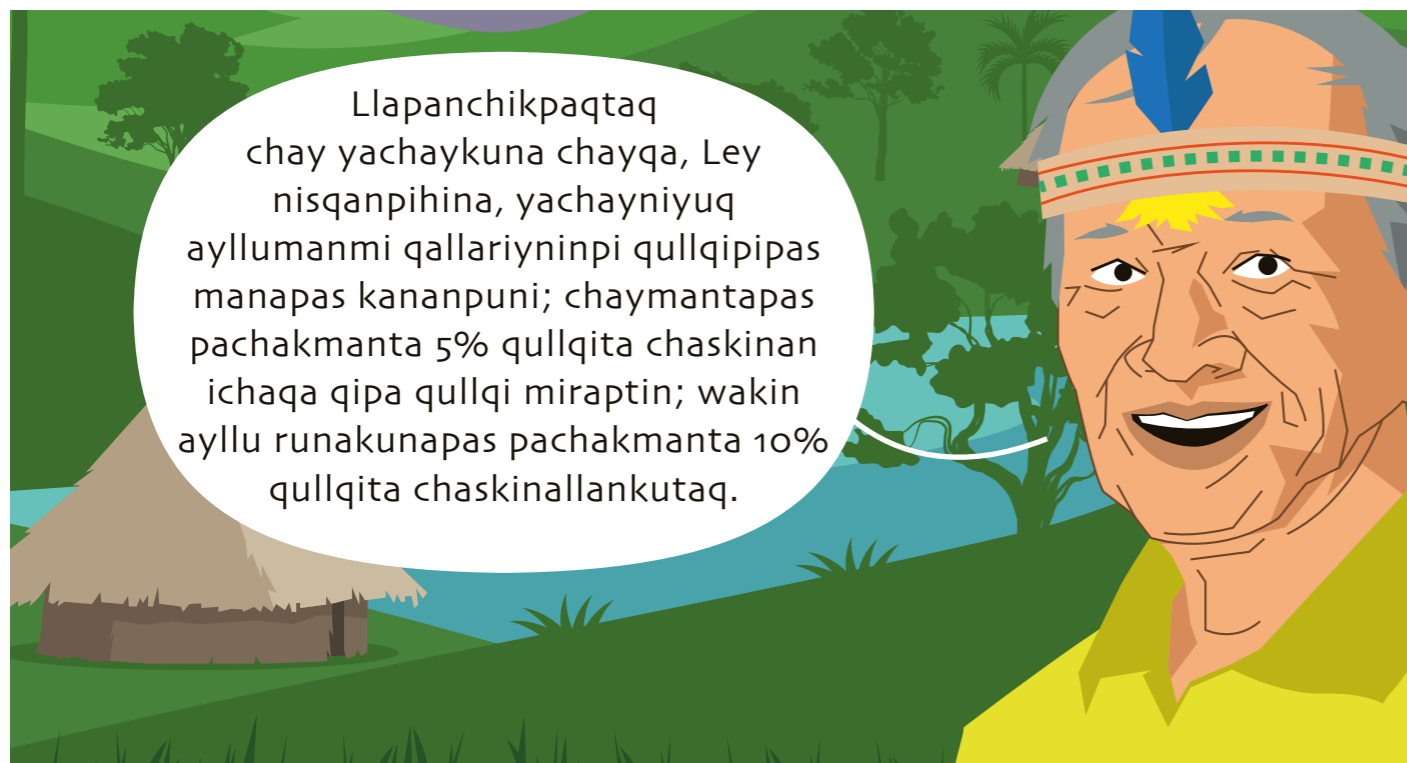
ichaqa qammi rimarqanki qullqi rakinakuymanta aypuymanta, ¿imaynatataq chayri?

Leymi kamachikamun. Chay yachaykunap chanin qullqitaqa llapanpaqmi aypanan, yachayniyuq ayllukunapaqpas, wakin ayllu runakunapaqpas.

¿Chayhina kaptinqa, hayk'ataq sapankaman tupawasun?

Llapanchikpaqtaq chay yachaykuna chayqa, Ley nisqanpihina, yachayniyuq ayllumanmi qallariyninpi qullqipipas manapas kananpuni; chaymantapas pachakmanta 5% qullqita chaskinan ichaqa qipa qullqi miraptin; wakin ayllu runakunapas pachakmanta 10% qullqita chaskinallankutaq.

¿Imaynatataq qallariyninpi pagotari yachayniyuq ayllu chaskisun?

Ñawpaqtaqa qullqipipas, mana chayqa hukkunapipas quwachwanmi, llamkaykunapi, ayllunchikpaq ima proyectorpipas kallanmantaqmi.

¿Pitaq ninqa qullqipichus icha manachus chay qallariypi pago kanatari?

Chaytaqa yachay apaq munaqkunam ñuqanchikwan rimanakuspa. Ichaqa ayllu runakunam imaynas chay qallariypi pago kananpaq acuerdopi manaraq contratota qillqachkaspa.

Qullqipi pago kaptinri, ¿imaynatataq ayllu ukupi rakinakusunri?

Chaytaqa kikin ayllu ukupim kamachinakunanku, Rosita. Imaynatas chay qullqi rakinakunamantam chuyata rimanakunanku.

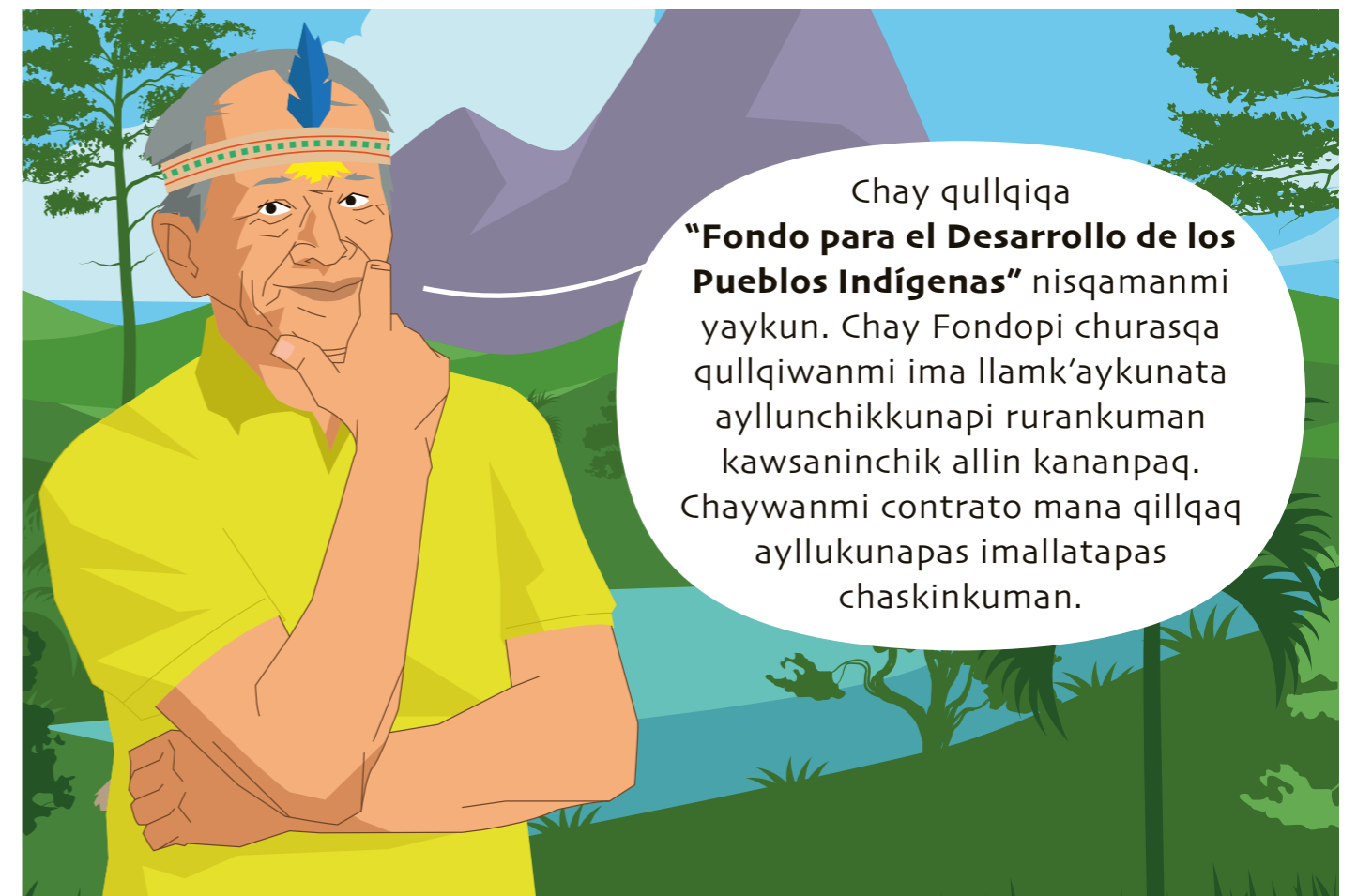
Hinam Rosita, ayllu runaqa yachaysapam kanchik. Chaymi llapanchik chaninta chaskikunanchik, ayllu yachayniyuq kasqankurayku.

¿Imaynatataq wakin ayllu runakunaman, pueblos indígenas nisqaman, chay 10% rakikunqa?

Hinallataq nirqanki, pachakmanta 10% qullqitaqa wakin ayllu runakunaman rakinallataq nisqa, ¿imaynataq chayri? Astawan willariwayku.

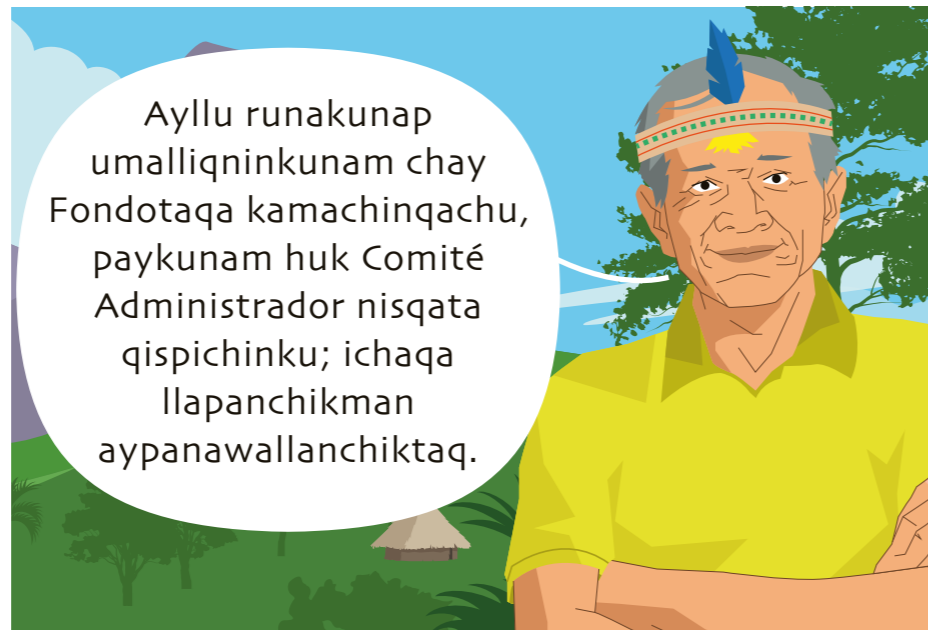

Chay qullqiga "Fondo para el Desarrollo de los Pueblos Indígenas" nisqamanmi yaykun. Chay Fondopi churasqa qullqiwanni ima llamk'aykunata ayllunchikkunapi rurankuman kawsaninchik allin kananpaq. Chaywanmi contrato mana qillqaq ayllukunapas imallatapas chaskinkuman.

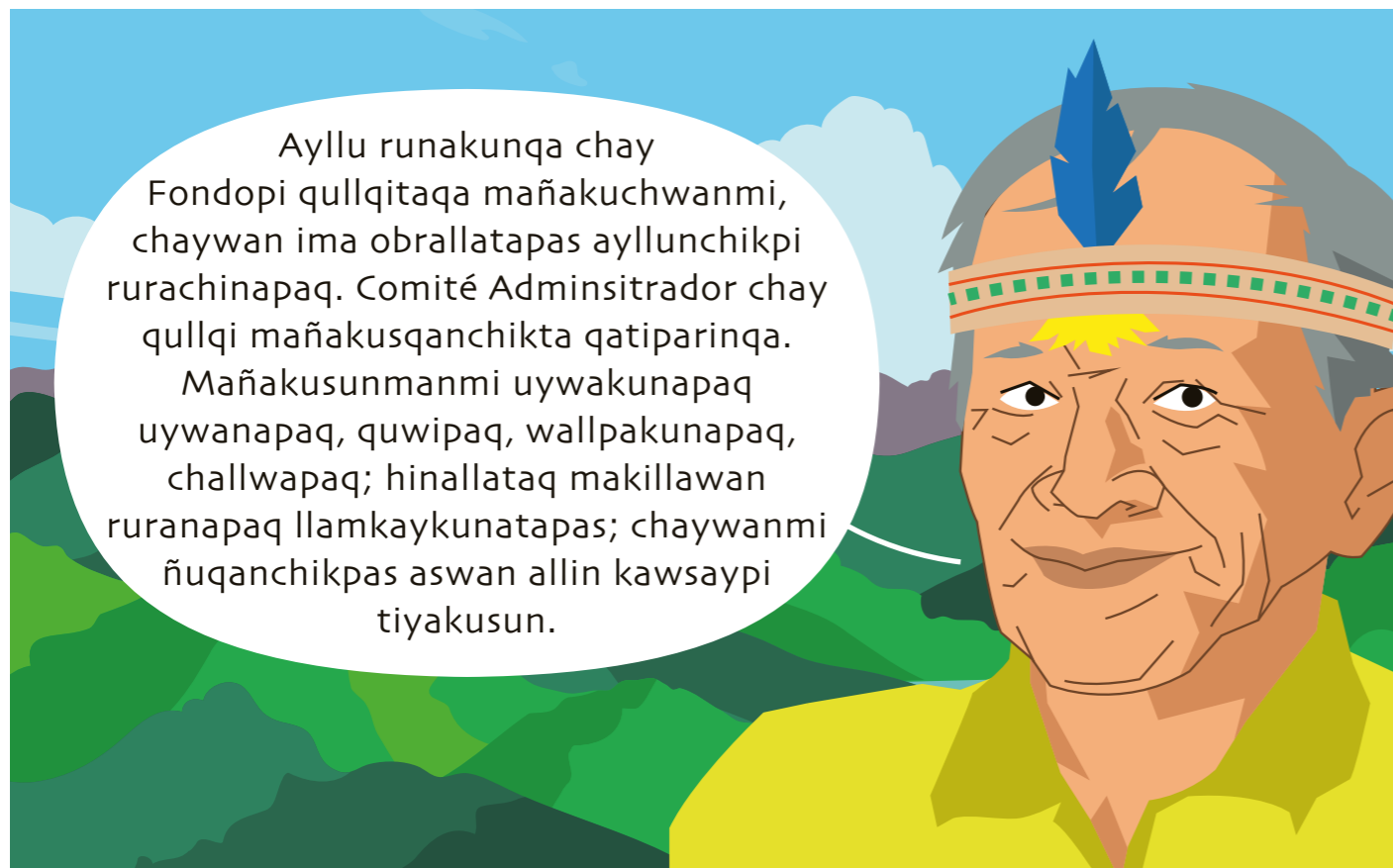
¿Pi makinpitaq
chay Fondo
nisqatari kanqa?

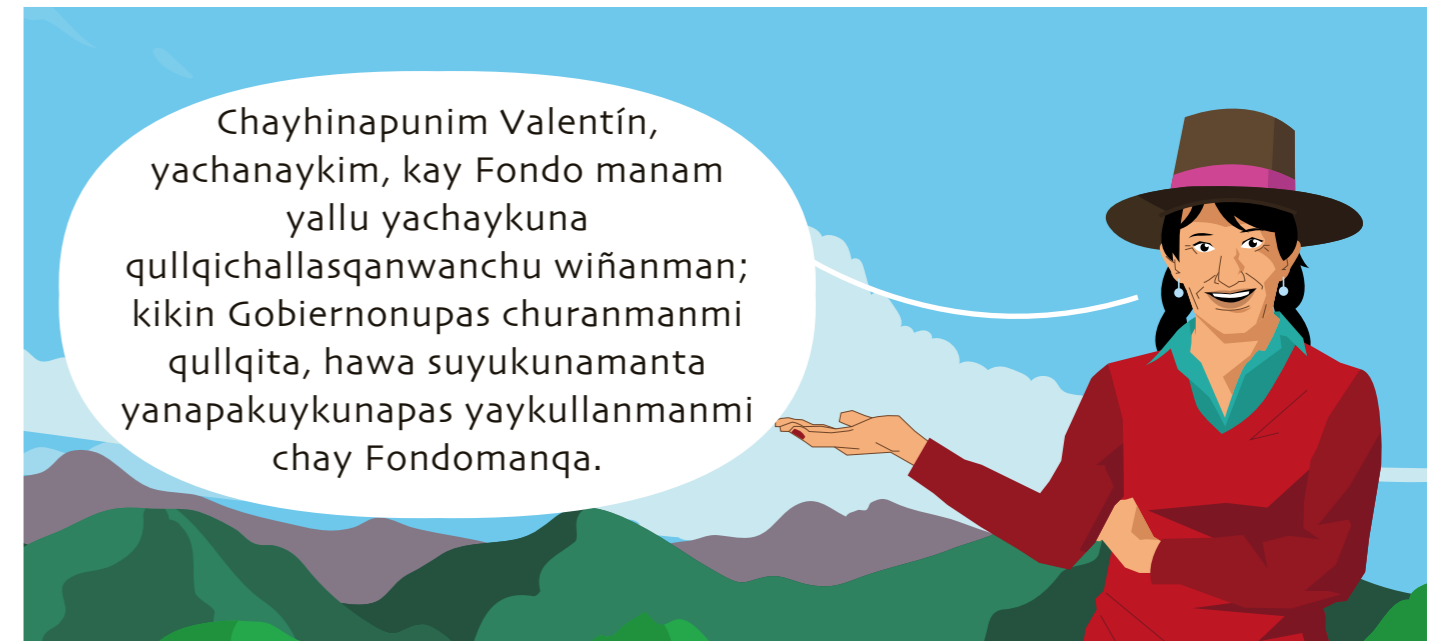
Ayllu runakunap
umalliqninkunam chay
Fondotaqa kamachinqachu,
paykunam huk Comité
Administrador nisqata
qispichinku; ichaqa
llapanchikman
aypanawallanchiktaq.

¿Ichaqa
imaynatataq chay
Fondoman
yaykuchwan?

Ayllu runakunqa chay
Fondopi qullqitaqa mañakuchwanmi,
chaywan ima obrallatapas ayllunchikpi
rurachinapaq. Comité Adminsitrador chay
qullqi mañakusqanchikta qatiparinqa.
Mañakusunmanmi uywakunapaq
uywanapaq, quwipaq, wallpakunapaq,
challwapaq; hinallataq makillawan
ruranapaq llamkaykunatapas; chaywanmi
ñuqanchikpas aswan allin kawsaypi
tiyakusun.

Chayhinapunim Valentín,
yachanaykim, kay Fondo manam
yallu yachaykuna
qullqichallasqanwanchu wiñanman;
kikin Gobiernonupas churanmanmi
qullqita, hawa suyukunamanta
yanapakuykunapas yaykullanmanmi
chay Fondomanqa.

IMAYNATATAQ CHAY CHANIN QULLQIRI RAKIKUNMAN:

- ▶ Qatunankupaq yachaykuna apaqkunaqa qullqipim kutichimunanku, chaymantapas mana qullqipa llamkaykunatapas qullankumantaqmi, obrakunapi ima.
- ▶ Ley nisqanpihina, yachaykuna quq ayllumanmi qallariyninpiqa qullqipipas manapas kananpuni; chaymantapas llapan gananciamanta 5% chanin qullqita quwananchik, manaraq impuestowan rakichikuspa.
- ▶ Sapa ayllu ukupim imaynata chay qullqi rakinakuymanta chamachinakuna.
- ▶ Hinallataq, chay yachayninchikwan qullqichaqkunaqa llapan gananciamanta 10% chanin qullqita, manaraq impuestoman churachkaspas, Fondo para el Desarrollo de los Pueblos Indígenas nisqaman churananku; chaywanmi contrato mana ruraq ayllukunamanpas aypanan.

Chayhinayá,
ñuqanchikpas ayllunchikpi ima
llamk'aykuna rurakunanpaq
churapakunanchik, chaywan
ayllunchikpi allin kawsay
kananpaq.

Arí, chiqapmi
nisqayki Valentín,
chay Fondoman
mañankuyninchikta
hawariytaqa
atinchikmi.

**Chaymi ninchik,
iayllu yachaykunaqa aswan allin
chaninchasqam kanan, chaymi
chanin qullqipasa llapan ayllu
runakunapaq!**

**Yuyarinaykim,
chay contratoqa
kayhinam kanan:**

- ▶ Qillqasqapim kanan
- ▶ Ayllu simipas kastilla simipas
qillqasqam kanan.
- ▶ Contrato 1 watamanta 3
watakamam kanan.
- ▶ Indecopi wasipi registrasqa
waqaychasqam kanan.

Indecopi wasiqa
ayllu yachaykuna
waqaychaytam
yanapawanchik,
chaymanhinam
derechonchikqa allin
waqaychasqa
qawarisqa kanan.

Indecopi wasi:

- ▶ Instituto nacional de Defensa de la Competencia y de la Protección de la Propiedad Intelectual nisqa sutiyaq wasim. Paymi ayllu yachaykunata waqaychaspá harkachin, amachan, sayapakun ima.
- ▶ Pikunachus chay ayllu yachaykunata pakallapi apanqaku, usuchispahina qawarinqaku chayqa, paykunapaqmi multata, 150 UIT chaninkama Indecopi churanman.
- ▶ Hinallataq, chay ayllu yachaykuna pallasapaqpas, waqaychanapaqpas, amachanapaqpas Indecopi ayllu runakunata yapanan, kallpanchan ima

INSTITUTO NACIONAL DE DEFENSA DE LA COMPETENCIA
Y DE LA PROTECCIÓN DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL

www.indecopi.gob.pe

